

კაუზატივის ფორმათა მართლწერისათვის
თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში

თანამედროვე ქართულ სალიტერატურო ენაში კაუზატივის ფორმები ზმნისა იწარმოება მარტივი -ინ და რთული -ევ-ინ სუფიქსებით. -ინ სუფიქსი კაუზატივის მაწარმოებლად შედარებით ახალია და მომდინარეობს -ენ-ისაგან (წევს — ა-წვ-ენ-ს). რთული -ევ-ინ სუფიქსი კი მიღებულია ძველ -ევ სუფიქსზე (რომელიც შემორჩენილია მხოლოდ რამდენიმე ზმნაში: აჭმევს, ასმევს, აცმევს...) -ინ სუფიქსის დართვით¹.

დასახელებულ სუფიქსთაგან კაუზატიურ ფორმათა საწარმოებლად თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში უფრო ხშირად -ინ სუფიქსი იხმარება, -ევ-ინ სუფიქსის გამოყენების არე შეზღუდულია.

-ინ სუფიქსით იწარმოება კაუზატივის ფორმები ყველა ზმნისა, რომელთა აწმყოს ფუძეში ხმოვანი მოიპოვება. ასეთი ზმნები ქართულში უფრო მეტია ფუძერედუცირებულ ზმნებთან შედარებით².

-ევ-ინ სუფიქსით იწარმოება კაუზატივის ფორმები ისეთი ზმნებისა, რომლებსაც აწმყოს ფუძეში ხმოვანი საერთოდ არა აქვთ ან ეკარგვით დრო-კილოთა I ჯგუფის ფორმებსა და მასდარში.

სხვაგვარად, -ინ სუფიქსით იწარმოება კაუზატივის ფორმები -ებ,

¹ ა. შ ა ნ ი ძ ე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები, ნაკვეთი მეორე, თბილისი, 1943 წ., გვ. 348-349; შ ი ს ი ე ვ ე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები, I, თბილისი, 1953 წ., გვ. 369-371, 416-417; 1973 წ., გვ. 360-361, 407-408; ა რ ნ. ჩ ი ქ თ ბ ა ვ ა, ქართული ენის ზოგადი დახასიათება: ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ტ. I, თბილისი, 1950 წ., გვ. 059, 061; ა. თ ა ყ ა ი შ ვ ი ლ ი, კაუზატივის წარმოების ზოგი საკითხი ქართულში, ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები, IV, 1974.

² ფ. ე რ თ ე ლ ი შ ვ ი ლ ი, ზმნური ფუძეების ფონემატური სტრუქტურისა და ისტორიის საკითხები ქართულში, თბილისი, 1970, გვ. 267.

-ობ, -ოფ, -ემ სუფიქსიანი და ერთთემიანი (აგრეთვე ფუძედრეკადი) ზმნებისა. -ავ და -ი სუფიქსიან ზმნათაგან -ინ სუფიქსს იყენებენ მხოლოდ ის ზმნები, რომლებსაც აწმყოს ფუძეში ხმოვანი აქვთ.

ა-შენ-ებ-ს	ა-შენ-ებ-ინ-ებ-ს
ა-თბ-ობ-ს	ა-თბ-ობ-ინ-ებ-ს
ყ-ოფ-ს	ა-ყ-ოფ-ინ-ებ-ს
გა-ს-ც-ე-მ-ს	გა-ა-ც-ემ-ინ-ებ-ს
ტეხ-ს	ა-ტეხ-ინ-ებ-ს
და-ს-ძლ-ევ-ს	და-ა-ძლ-ევ-ინ-ებ-ს
ი-თმ-ენ-ს	ა-თმ-ენ-ინ-ებ-ს
დრეკ-ს	ა-დრეკ-ინ-ებ-ს
ხატ-ავ-ს	ა-ხატ-ვ-ინ-ებ-ს
გზავნ-ი-ს	ა-გზავნ-ინ-ებ-ს...

ასევე იქნება თხოვნა ტიპის ზმნები: ა-თხოვნ-ინ-ებ-ს, ა-შოვნ-ინ-ებ-ს, ა-პოვნ-ინ-ებ-ს...

-ევ-ინ სუფიქსით იწარმოება კაუზატივის ფორმები ყველა -ამ სუფიქსიანი ზმნისა და -ავ და -ი სუფიქსიანთაგან ისეთებისა, რომლებსაც აწმყოს ფუძეში, ან საერთოდ, არა აქვთ ხმოვანი.

დგ-ამ-ს	ა-დგ-მ-ევინ-ებ-ს
ა-ბ-ამ-ს	ა-ბ-მ-ევინ-ებ-ს
რგ-ავ-ს	ა-რგ-ვ-ევინ-ებ-ს
რწყ-ავ-ს	ა-რწყ-ვ-ევინ-ებ-ს
წვ-ავ-ს	ა-წვ-ევინ-ებ-ს
ხნ-ავ-ს	ა-ხვნ-ევინ-ებ-ს
ზრდ-ი-ს	ა-ზრდ-ევინ-ებ-ს
მკ-ი-ს	ა-მკ-ევინ-ებ-ს...

როგორც ჩანს, კაუზატივის მაწარმოებლების განაწილება ზმნათა ფუძეების მიხედვით მკაცრად განსაზღვრულია და ნათელი³.

კაუზატივის მაწარმოებლები ხმოვნით დაწყებული სუფიქსებია და იწვევენ ზმნის ფუძის იმგვარსავე ცვლილებებს, როგორიც ზდება ფუძეში მასდარის მაწარმოებელი -ა სუფიქსის დართვის შედეგადაც.

³ ა. შანიძე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები, 1953 წ., გვ. 417-418; 1973 წ., გვ. 407-408; ა. თაყაიშვილი, კაუზატივის წარმოების ზოგი საკითხი ქართულში, „ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები“, IV, 1974, გვ. 9.

კაუზატივის მაწარმოებლების დართვის გამო თემისნიშნისეული ხმოვანი იკარგება:

ხატ-ავ-ს	ა-ხატ-ვ-ინ-ებ-ს
დგ-ამ-ს	ა-დგ-მ-ვევინ-ებ-ს...

ზმნის შეკუმშულ ფუძეში თემისნიშნისეული ვ ბგერა გადაისმის, როცა საამისო ფონეტიკური გარემოცვაა:

კლ-ავ-ს	ა-კვლ-ვევინ-ებ-ს
მარგლ-ავ-ს	ა-მარგვლ-ინ-ებ-ს
ხნ-ავ-ს	ა-ხვნ-ვევინ-ებ-ს
ნიშნ-ავ-ს	ა-ნიშვნ-ინ-ებ-ს
კრ-ავ-ს	ა-კვრ-ვევინ-ებ-ს
ჩაგრ-ავ-ს	ა-ჩაგვრ-ინ-ებ-ს...

ზოგჯერ თემისნიშნისეული ვ სულაც არ ჩანს ფუძისეულ ვ ბგერასთან მეზობლობაში:

წვ-ავ-ს	ა-წვ-ვევინ-ებ-ს
ფქვ-ავ-ს	ა-ფქვ-ვევინ-ებ-ს
ნასკვ-ავ-ს	ა-ნასკვ-ინ-ებ-ს
მარცვლ-ავ-ს	ა-მარცვლ-ინ-ებ-ს
საზღვრ-ავ-ს	ა-საზღვრ-ინ-ებ-ს...

უჩინარდება აწმყოს ფუძისეული -ი სუფიქსი:

გზავნ-ი-ს	ა-გზავნ-ინ-ებ-ს
ზრდ-ი-ს	ა-ზრდ-ვევინ-ებ-ს...

თანამედროვე ქართულში კაუზატივის ფორმები მხოლოდ -ებ თემისნიშნიანებია. როცა ამოსავალი ზმნა თვითონაც -ებ ნიშნიანია, კაუზატივის ფორმაში -ებ სუფიქსი მეორდება. ასეთ ზმნათა მართლწერის დარღვევა მოსალოდნელია უმეტესად დრო-კილოთა III ჯგუფის ფორმებში, როცა -ინ დაბოლოებაც მეორდება II თურმეობითსა და III კავშირებითში⁴. სალიტერატურო ფორმებია:

ა-კეთ-ებ-ინ-ებ-ს	გა-უ-კეთ-ებ-ინ-ებ-ი-ა
	გა-ე-კეთ-ებ-ინ-ებ-ინ-ა
	გა-ე-კეთ-ებ-ინ-ებ-ინ-ო-ს

⁴ თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები, I, თბილისი, 1970, გვ. 218-219.

ა-შენ-ებ-ინ-ებ-ს

ა-უ-შენ-ებ-ინ-ებ-ი-ა

ა-ე-შენ-ებ-ინ-ებ-ინ-ა

ა-ე-შენ-ებ-ინ-ებ-ინ-ო-ს...

მ ა გ ა ლ ი თ ე ბ ი :

... ბევრს ვეცადენით და გვეგდებინებინა, მაგრამ ვერაფერს გავხდით (ვაუა).

ფიქრობდნენ ისეთი რა ხერხი მოეგონებინათ, რომ სოლომონასათვის ის უხვირო აზრი თავიდან ამოედებინებინათ (ს. შგალ.).

ამ გარემოებამ კიდევ უფრო შემიწყო ხელი X კლასში მოსწავლეებისათვის ღრმად შემეთვისებინებინა ქიმიის კურსიდან თემა „სილიკატური მრეწველობა“ („სახ. განათლ.“).

კაუზატიური ფორმების წარმოების თვალსაზრისით ერთგვარი მდგომარეობა არაა ქართული ენის დიალექტებში. დიალექტების ერთ ნაწილში ძველი ქართულის ვითარებაა დაცული და კაუზატივის ძირითად მაწარმოებლად გვევლინება -ევ (→-ივ→-ი) სუფიქსი⁵.

-ინ სუფიქსიც დიალექტებში სშირად მხოლოდ ხმოვნითაა წარმოდგენილი⁶. მაშასადამე, კაუზატივის მაწარმოებელი ორივე სუფიქსი შეიძლება მხოლოდ -ი ხმოვნით იყოს წარმოდგენილი:

-ევ→-ივ→-ი

-ინ→-ი

ამიტომ ზოგჯერ კაუზატივის აწმყოს ფუძის -ი-ებ დაბოლოებას ზოგი დიალექტის მიხედვით -ივ-ებ-ისაგან წარმომდგარად ვარაუდობენ⁷.

დიალექტებში სხვადასხვაგვარი ფორმით გვხვდება კაუზატივის მაწარმოებელი რთული სუფიქსი. ზოგ დიალექტში გვაქვს

⁵ გედ. კვერენჩილაძე, კაუზატივის წარმოებისათვის გურულში, თსუ სტუდენტთა შრომების კრებული, I, 1941, გვ. 204-210; ა. ჭინჭარაული, ზევსურულის თავისებურებანი, თბილისი, 1960, გვ. 146-147; თ. უთურგაიძე, თუშური კილო, თბილისი, 1960, გვ. 55-56.

⁶ თ. უთურგაიძე, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 56; ვ. კახაძე, კაუზატივის წარმოებისათვის ქვემოიმერულში: თსუ სტუდ. მე-14 კონფ., 1952, თეზისები, გვ. 73-74; მისივე, შუალობითი კონტაქტის წარმოება ქართულ დიალექტებში: „ქართული ენა და ლიტერატურა სკოლაში“, 1971, № 2, გვ. 57-59.

⁷ ა. შანიძე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები, 1953 წ., გვ. 417; 1973 წ., გვ. 407; ლ. კიკნაძე, შუალობითი კონტაქტის ფორმები ზევსურულში, ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, თბ., 1977.

-ე-ინ ფორმით, ზოგში კი — -ევ-ი ფორმით. პირველ შემთხვევაში დაკარგულად იგულისხმება -ევ სუფიქსის -ვ- თანხმოვანი, მეორე ფორმა კი ახსნილია -ევ-ევ რთული სუფიქსისაგან მომდინარედ და, მამასადამე, დაკარგულად ისევ -ვ- თანხმოვანი ივარაუდება. კერძო და ძალიან საინტერესო საკითხია ამის გამოკვლევა და იმის დადგენა, თუ რატომ და როდისღა დამკვიდრდა ამ რთული სუფიქსის შემადგენელ ნაწილად -ინ სუფიქსი.

ფაქტია, რომ თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში ნორმად -ევინ სუფიქსიანი ფორმებია მიჩნეული. ესაა საფუძველი, როცა კაუზატივის ფორმათა მართლწერის საკითხებზე ვლაპარაკობთ.

კაუზატიურ ფორმათა წარმოების დიალექტური სხვადასხვაობა ასახულია მწერლობაშიც. ერთი მხრივ, მე-19 საუკუნის მწერალთა (ილიას, აკაკის, ვაჟას, დ. კლდიაშვილის, ეგნ. ნინოშვილის, ს. მგალობლიშვილის...) ნაწერების და, მეორე მხრივ, თანამედროვე ქართული ლიტერატურის ნიმუშების ენაზე დაკვირვება ცხადს ხდის, რომ კაუზატივის დიალექტური ფორმები გამოიყენება არა მარტო პერსონაჟთა მეტყველებაში, არამედ იჭრება ავტორთა ენაშიც და, ამდენად, შეიძლება მოცილებდ გაუჩნდეს სალიტერატურო ფორმებს. მაგალითად, ამ ორმოცდაათიოდე წლის წინათ სილ. ხუნდაძემ ყურადღება გაამახვილა საკითხზე — მაწყენინა უნდა იხმარებოდესო თუ მაწყენია — და უნარო ფორმას, მაწყენია-ს დაუჭირა მხარი¹⁰.

დღევანდელ ქართულ სალიტერატურო ენაში კაუზატიურ ფორმათა მართლწერის საკითხი თითქოს უფრო ნათელია: გარკვეულია, რა შემთხვევებში გამოიყენება -ინ და რა შემთხვევებში — -ევ-ინ. კაუზატივის ფორმათა მართლწერის დარღვევის შემთხვევაშიც ვიცით, როდის უნდა იყოს -ინ სუფიქსიანი ფორმა და როდის — -ევ-ინ სუფიქსიანი. მაგრამ დარღვევები მაინც გვხვდება და

⁸ იქვე, გვ. 370; ვ. თ. თ. ფ. რ. ი. ა., ქართული, „არილი“, თბილისი, 1925, გვ. 135; ა. შანიძე, ქართული გრამატიკის საფუძვლები, 1953 წ., გვ. 370; 1973 წ., გვ. 361.

⁹ გ. დ. კვერენჩილაძე, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 205; ვ. კახაძე, შუალობითი კონტაქტის წარმოება ქართულ დიალექტებში, გვ. 57-58; ა. ჭინჭარაული, დასახელებული ნაშრომი, გვ. 145-146.

¹⁰ სილ. ხუნდაძე, ქართული მართლწერისა და სწორენის ძირითადი საფუძვლები, ქუთაისი, 1927, გვ. 22.

ამიტომ არის, რომ ამ საკითხზე არაერთგზის გამახვილებულა ყურადღება¹¹.

1. თანამედროვე ქართული მხატვრული ლიტერატურისა და პრესის ენაში ჯერ კიდევ გვხვდება კაუზატივის -ინ თუ -ევ-ინ სუფიქსიანი ფორმები უნაროდ. მხატვრულ ლიტერატურაში ასეთი დიალექტური ფორმები უმთავრესად პერსონაჟთა მეტყველებაში გვხვდება, მაგრამ ხშირად ავტორის ენაშიც მოიპოვება.

მე-19 საუკუნის მწერლობის ენაში ხშირია კაუზატივის უნარო ფორმები:

მეტი რა მინდა, რომ ჩემი სახელი ლოცვით მოვახსენებო შენისთანა კი კაცსა (ილია).

დიდებულად გაჩაღებულ სახლის წინ ამომაყოფია თავი (აკაკი).

ბატონმაც კოლოტებით ღვინის მაგიერ ათი კოკა წყალი გამოატანია და ჩაასხმევინა ჭურში (აკაკი).

მამაშენმა კი ბევრჯერ აკვნიტია თითი ქვეყნის მტერსა (აკაკი).

ქეთევანს დაატოვებია თავისი განზრახვა (ე. ნინ.).

ჩვენი ესიკაის ბიჰს ვაკითხვიე ამბავი (ე. ნინ.).

ამნაირ შემთხვევამ შემომადგმევია ფეხი თქვეს ოჯახში (დ. კლდ.).

შენ კი ასე მალე მონახვიე დედინაცვალი (დ. კლდ.).

დევებს მუცელა გზაში არც ბედაურზე შეუსვამთ, არც კატაზე, ისე ფეხდაფეხ მიარბენიებდნენ (ვაჟა).

მსგავსი ფორმები გვხვდება თანამედროვე მწერლობის ენაშიც: -ია დაბოლოების მაგიერ უნდა -ინა:

სიმონმა მუშას კარი გააღებია (ს. კლდ.).

სიხარულმა შეუკრა ალბათ სუნთქვა და ხმა აღარ ამოაღებია (ედ. ყიფ.).

სოფია ანდრეევნამ დაგვათვალირებია მისგან მოწყობილი ესენინის ჯერ გაუხსნელი მუზეუმი (ტ. ტაბ.).

სიზარმაცემ და ლოთობამ სანახევროდაც ვერ გაანადღებია მათში არსებული შესაძლებლობა (ტ. ტაბ.).

ორ საათში იმდენი თევზი დააქერია, რამდენიც მათ თევობით არ დაუქერიათ (ტ. ტაბ.).

მწერლის სიყვარულმა, მეგობრების პატივისცემამ შემონახვია ისინი („ლიტ. საქ.“).

ლევანმა ხმა ჩააკმენდია (დ. ჯავახ.).

ახლა ერთი კარგი სიმღერაც რომ მომასმენია. — ინატრა მან (მ. მარათ.).

ის ახალთახალი უღელი რამ გაგატეხია? (ო. იოს.).

დავით დადიანმა უმეთაურა და თბილისში გადააწერია და ათარგმნია პლუტარქის „ცხოვრების აღწერანი“ (ს. ჭილ.).

¹¹ ვ. თოფურია, ქართული ენა და მართლწერის ზოგიერთი საკითხი, თბილისი, 1965, გვ. 85; გ. შალამბერიძე, მეტყველების კულტურის საკითხები, თბ., 1964, გვ. 50-51; მისივე, შუალობითკონტაქტიან ფორმათა წარმოების საკითხები, „ქართული ენა და ლიტერატურა სკოლაში“, თბ., 1968, № 1, გვ. 14-15.

-იებ — -ინებ; -იე — -ინე:

რატომ აღაწიდავებ ოჯახს? (ს. კლდ.).

წვადს შევაწვევებ ჩემად გზაში (რ. ჭეიშვი.).

ჩემს რეცენზიას გამოვაგზავნიებო (ს. ხუნდა.).

რა მიმარბენიებდა (ნ. მიწიშვი.).

სოფლებიცი წამოშველებოდნენ და ქურდებს სულ კუდით ქვას ასროლიებდნენ (უ. ზარეკ.).

ჩემად დავიბარებდი, ჯერ სახარჯოს მოვატანიებდი და შემდეგ მათრახით ზურგს ავუღლიავებდი (ს. შანშ.).

კეხში სევერიანე ჭიქიას მოჯამაგირედ ვიყავი, დუქანს მახვეტიებდა (მ. გარიყ.).

ავუხსენი, ასე უნდა-თქვა და ვერ გავაგებე ვერაფერი (რ. ჭეიშვი.).

გაგმარჯოს, ალიოშა! დაგვალევიე თითო ჭიქა! (რ. ჭეიშვი.).

-იო — -ინო:

ფეხით არავის გავათელვიო და არც ვათქმევინო, წახლა, დაეცაო...

(ი. ლის.).

ამაყია ჩემი მავა და არაფერი ვაწყენიო (ო. იოს.).

პაი, თუ შენი ხელით არ ამოგატანიო შენი მანქანის გასაღები?

(გ. ხორგ.).

მას გადმოგატანიოთ ეტლიდან შენი ბარგი (ნ. მიწიშვი.).

როგორც ვხედავთ, **-ევ-ინ** და **-ინ** სუფიქსთა უნარო არალიტერატურული სახეობები საკმაოდ ხშირად იჩენს თავს, განსაკუთრებით მხატვრულ ლიტერატურაში. ეს გარემოება ასუსტებს თანამედროვე სალიტერატურო ქართულისათვის ნორმად მიჩნეულ **გააღებინა**, **ამოაღებინა**, **დაგვათვალიერებინა**, **განააღებინა**, **დააჭერინა**, **შემოანახვინა**, **ჩააკმენდინა**, **მომასმენინა**, **გაგატეხინა**, **გადააწერინა**, **ათარგმნინა**, **აღაწიდავინებ**, **შევაწვევინებ**, **გამოვაგზავნინებ**, **მიმარბენინებდა**, **ასროლინებდნენ**, **მივატანიებდი**, **მახვეტიებდა**, **გავაგებინე**, **დაგვალევიე**, **გავათელვინო**, **ვაწყენინო**, **ამოგატანიო**, **გადმოგატანიოთ** და მისთანა ფორმათა პოზიციას.

2. **-ინ** სუფიქსიან ფორმათა მართლწერა დარღვეულია სხვა მხრივაც: კაუზატივის მაწარმოებელი სუფიქსი სრულადაა დაცული, მაგრამ დაკარგულია ზმნის ფუძისეული **-ნ**- თანხმოვანი. ეს ეხება **-ენ**, **-ან** სუფიქსიან და **პოვნა**, **შოვნა**, **თხოვნა**... ტიპის მასდარის მქონე ზმნებს.

ისეთი სამსახური მაქვს, შინაურსაც უნდა ვაწყენიო და გარეულსაც

(გ. ხორგ.).

რაც მიწყენებია, სულ ერთბაშად უნდა გამოვისყიდო („ციცქარი“).

შენ რომ არ ვაწყენიო, ცოტა ოხრები დადიან?! („ციცქარი“).

არიქა, მიწველეთ, ეს ზამთარი გამატაინეთო (ლ. შრელ).

შენ ჭაჭა იქ მიატაინე ბელურას (ლ. შრელ).

შალიკოს მოვატაინეთ (ლ. შრელ).

შარი მოუდეს, მოჯერეს ამბაკო დაათხოვინეს, როგორც გამოუსადეგარი მუშა (ს. შანშ).

ეს შემთხვევები დიალექტური, უმთავრესად, აღმოსავლური, წარმოშობისაა.

არაა გამორიცხული აგრეთვე -ნ-ს დაკარგვა აშოვნინებს, აპოვნინებს, ათხოვნინებს... ფორმებში, რომლებიც შეიძლება შეგვხვდეს ასეც: აშოვიებს, აპოვიებს, ათხოვიებს... ე. ი. შეიძლება დაიკარგოს როგორც ზმნის ფუძისეული, ასევე კაუზატივის სუფიქსისეული ნ.

ბაბუა, თუ ჩემი შვილიშვილობა გინდა, მათხოვიე ფოთოლა (ო. დიაკ).
ჩემმა ძმამ ქალი შეაცდინა და დამეხმარე, იქნებ ვათხოვიოთო (ო. იოს).

3. -ინ სუფიქსის გავლენით დაკარგულია ზმნის ფუძისეული ან კაუზატივის -ევ სუფიქსის ვ თანხმოვანი შემდეგ მაგალითებში:

ხომ გათვინე მთელი ღამე? (ლ. შრელ).

მარტო ევა ღირდა მილიონი, რომ ყელი გამოვაწვინე (გ. ხორგ).

არა, ბიჭო, ამათ შევეჭმეინებო! (კ. კობერ).

ისევ გამოაცლენა ცხენს ჟიბიტაურით სავსე ჯამი (ვ. ჩეკურ).

ბუთხუზა და თედო ბარე ორ წელზე მეტია თბილისში წაიყვანეს და ოპერაში

აკვრეინებენო (მ. ელიოზ).

გადამახვეინე, ძია თედო, თორემ გავთავდი კაცი, პაპიროსი გამითავდა (ლ. შრელ).

ეს ფორმებიც აღმოსავლური კილოებიდან შედის მხატვრული ლიტერატურის ენაში.

4. ზოგჯერ -ევ-ინ მაწარმოებლის წინ დაკარგულია -ავ სუფიქსისეული წინ გადასმული -ვ-ც. მაგრამ ასეთი შემთხვევები არ არის დამახასიათებელი თანამედროვე ენისა.

გაგიფუჭა ვინმემ ყანა, არ აზღვევინე? (ვაჟა) (=აზღვევინე).

მაგას კი მშვიერს ამუშავებდა, ახნევეინებდაო (ვაჟა) (=ახნევეინებდა).

კონტი ვერ დააძრევეინეს (ე. ნინ.) (=დააძრევეინეს).

თენგიზმა მიწა ცხვირით რომ ახნევეინა, ხასიათზე არაა (ი. ლის).

გაფისული ნაჭრით თეძოები მაგრად შეაკრევეინა (ს. პატარ).

(=შეაკრევეინა).

5. როგორც მე-19 საუკუნის, ისე თანამედროვე ქართულ სალიტერატურო ენაში ყველაზე ხშირად -ინ სუფიქსით ნაწარმოები -ავ

7. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები

თემისნიშნისა ზმნების კაუზატიური ფორმების მართლწერაა დარღვეული.

ცნობილია, რომ -ინ სუფიქსი -ავ სუფიქსიანი თემის კუმშვას იწვევს (**ხატ-ავ — ა-ხატ-ვ-ინ-ებ**); ამის შემდეგ დარჩენილი ვ თანხმოვანიც შეიძლება დაიკარგოს. მაგრამ **ა-ხატ-ინ-ებ-ს** ფორმა სალიტერატურო ენის ნორმის დარღვევად ფასდება.

მაგალითები მე-19 საუკუნის მწერლობიდან:

შეაკაზმინა თავისი ლურჯი ბედაური (აკაკი).

გადავაკეტინე კარები (აკაკი).

ხოლოამ, სიკვდილის მოახლოებამ გაგვაბედინა (ვაჟა).

მალა ავახედინებ (ვაჟა).

გავაპენტიანებ ამ უცხოელს (ვაჟა).

ჩვენმა გაჭირვებამ გაგვაბედინა წამოსვლა (ს. მგალ).

ისი გაგავაგუდინებ შენს თავს, რომ გაძახო, ვაი, დედაჩემს დაველიო! (ს. მგალ).

გავაცელინებ დით (ს. მგალ).

არ გავათელინოთ იგი გონებადაკარგულ მტერს (დ. კლდ.).

თანამედროვე ქართულის მაგალითები:

ბედ-ავ-ს: ამან გააბედინა, ლადო გუდიაშვილისათვის ეჩვენებინა თავისი ნამუშევრები (ი. რჩეულ.).

გაუგებრობის თავიდან აცილების სურვილმა გაგვაბედინა, ჩვენც მიეყოლოდით „ფეხვის კვალს“ („ლიტ. საქ.“).

რამ გააგულისა, რამ გააბედინა ასეთი უხამსო საქციელი? („თბილისი“).
ეს სითამამე ქალის განცდათა გამოხატვისა პოეზიაში მას „ცისფერყანწილებმა“ გააბედინეს... (ნ. ჩიხლ.).

დუგლასი ერთადერთი კაცი იყო, რომელმაც ცხენზე შეჯდომა გამაბედინა (ვ. ჭელიძე, თარგმ.).

ბექდ-ავ-ს: ლექსი დილით ადრე მემანქანეს გადავაბექდინე (გ. ჯიბლ.).
მან 1897 წელს „ივერიის“ ფურცლებზე დააბექდინა პირველი მოთხრობა... (ნ. ჩიხლ.).

საქართველოს ლიტერატურულ მუზეუმში ი. გრიშაშვილის ფონდის ჩვენთვის ცნობილი ორი ბარათი მოვითხოვეთ, მემანქანეს გადავაბექდინეთ და იქვე ახალგაზრდებს წავუყითხეთ („თბილისი“).

ზიდ-ავ-ს: მეზობლებისათვის სამი ურემი რიყის გრილი ქვიშა მოუზიდინებია (გ. შატბ.).

თქვენ მათ უნდხართ მინდვრის საქონლად, რომ გახვენეინონ, მოგამკვივნონ, მიგაზიდინონ უშა და ფიხი! (ს. შანუ.).

კაზმ-ავ-ს: ცხენი შეაკაზმინა და მოედანზე გამოაყვანინა (გ. შატბ.).
მასპინძელმა ტრაპეზისა და თვალის წატყუების შემდეგ ცხენები შეგვიკაზმინა, გაისეირნეთო (პ. ამირ.).

კარგ-ავ-ს: ბალზაკი ამბობდა, ერთი ლამის ტრფიალი რომანის ერთ კარგ გვერდს მაინც დამაკარგინებსო (ვ. ჭელიძე, თარგმ.).

ვაი, თუ ეწყინოს და მოგება მართლა დამაკარგინოსო (დ. კასრაძე).

მაგრამ იქვეა: უფრო მეტს დაგვაკარგვინებს.

კერ-ავ-ს: ერთი თვის წინათ შეაკერიხა (ანწ. გვარ.).

ახალ კოსტუმს ვაკერიხებ და მერე მეც ვივლი (რ. ჩაჩან.).

მართო ორ თვეში უტებ ორი ახალი პიჯაკი შეაკერიხა (ი. ჩად.).

ვანტანგი ნაცნობ თერთმან წაიყვანა და თავის გემოვნებაზე შეაკერიხა კარგი კოსტუმი (ელ. მაის.).

ლანდ-ავ-ს: ...კონკრეტულის ქვრეტისას უზოგადესს დაგვალანდინებენ (რ. თვარ.).

ლოკ-ავ-ს: ავალოკინე (გ. ხორგ.).

ჩემი ხელით ვაჭმევდი, მარილს ვალოკინებდი (კ. გამსახ.).

ლოც-ავ-ს: დილაზე აუცილებლად უნდა შეალოცინო (ელ. მაის.).

თქვენი თავი დამალოცინეთ (გ. ჯოხაძე).

მართ-ავ-ს: ვინტები უნდა გავამართინო მჭედელსაო (რ. ინან.).

ეს აღარ იყო უბრალო ქვის ჭვარი, რომელიც ბორდოხანმა ალაშქართინა კალატოზებს... (კ. გამსახ.).

კვეტარის ბასტიონის ზეთავზე ალაშქართინა ჭვარი (კ. გამსახ.).

ნაუ-ავ-ს: კახაკები ლაჩრები არ ყოფილან, კახაკი ერთ თავს ქვასანაყით ავრე იოლად არ გაანაყინებდა ვინმე დედაკაცს (ჭ. თითმ.).

ხინჯ-ავ-ს: სიცხე არ გამასინჯინა (ი. ლის.).

სუნთქ-ავ-ს: როგორც იყო, ზმულით ჰაერი ამოვასუნთქინე (დ. კასრ.).

ქელ-ავ-ს: განზრახ გაექცეოდა, თავისი პატრონის ბღჩაში გადაიყუებდა, ან ხახვისა თუ ოხრახუშის კვალს გააქელინებდა... (გ. ხორგ.).

ლუნ-ავ-ს: ექიმმა ბიუს... ნიკაპა მკერდზე დააბჯინა, ფეხებიც მოაღუნინა და გააშლეინა (რ. ინან.).

ლუპ-ავ-ს: მაშ, დააღუპინოს უდანაშაული კაცი? (მ. შერვაშ. და რ. ორჯ., თარგმ.).

ყლაპ-ავ-ს: ან სხვა უნდა გადაყლაპო, ან შენ უნდა გადაეყლაპინოს ვინმეს (თ. ჭავახ., თარგმ.).

წირ-ავ-ს: სიცოცხლე გააწირინეს იმის იმედით, რომ ეს უკანასკნელი ომი იყო („საქ. ქალი“).

წურ-ავ-ს: სულ სიმწრის ოფლი აწურინა (გ. ხორგ.).

ჭიმ-ავ-ს: ჩვენთან შემოვიდა მასწავლებელი შალვა ჯაშიაშვილი, მშვილდი შემოიტანა და ყველას სათითაოდ მოგვაჭიმინა („საქ. ქალი“).

ხარჯ-ავ-ს: დეივს ორმოცდაათი ცენტრი ედო ჯიბეში. გავიფიქრე, არასგზით არ დავახარჯინებ-მეთქი (გ. ნოდია, თარგმ.).

ხუჭ-ავ-ს: თვალებს მახუჭინებს (გ. შატბ.).

დაახუჭინებდა თვალებს (რ. ინან.).

თვალს ახუჭინებდა („საქ. ქალი“).

მზემ თვალები დაახუჭინა („ცისკარი“).

ბავშვებს უსათუოდ უნდა აეუხილოთ თვალი ჭეშმარიტ სილამაზეზე, სულიერი სილამაზის უპირატესობაზე, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ თვალი დავახუჭინოთ ვარდის მშვენიერებაზე („ახ. კომ.“).

ხუხ-ავ-ს: ზედიზედ რამდენიმე ჭიქა გადავახუხინე (დ. კასრ.).

როგორც მაგალითებიდან ჩანს, ზოგიერთი -ავ სუფიქსიანი ზმნის -ინ-ით ნაწარმოები კაუზატივის უვინო ფორმები ლამის გაბატონდეს (ე. ი. აბედვინებს, აბექდვინებს, აკერვინებს, ახუჭვინებს ფორმათა მაგივრად აბედინებს, აბექდინებს და სხვ.).

წინ გადასმული -ვ- არის დაკარგული შემდეგ მაგალითებში:

ბოლოს ჯადოსნური რამ სითხე შეკაზმეს, მამასახლისებს დაურიგეს, ლეშები და ააწამლინეს და ხეებზე გაატანინეს (კ. გამსახ.).

ვიდრე საქმეს არ მოათავებს, არც თვითონ ჩაცხრება და არც ჩვენ ჩაგვამუხლინებს (გ. ხორგ.).

თენგიზმა სიმინდი კვიხანი ცხვირით გაამარგლინა და ახლა თოხი არ დასჭირდება (ი. ლის.).

ასეთ ფორმათა წყაროს უკვე მხოლოდ კილოები აღარ წარმოადგენს. ვ-ინიან ფორმათა გვერდით უვინო ფორმები თვით სალიტერატურო ენის შიგნით ჩნდება. ასეთი ფორმები შექმნილი ჩანს კაუზატივის გარკვეულ ფორმათა ანალოგიით. ეს უკანასკნელები იწარმოება ისეთი ზმნებისაგან, რომელთაც ვ-ს შემცველი სუფიქსი არ დაერთვის, ან სრულიად არ დაერთვის სუფიქსი (ა-შენ-ებ-ინ-ებ-ს, ა-წერ-ინ-ებ-ს).

არის ისეთი შემთხვევებიც, როცა არც თემისნიშნისეული ვ თანხმოვანია კაუზატივის ფორმაში და არც კაუზატივის მაწარმოებლისეული ნ თანხმოვანი. მაგალითად:

ახალგაზრდა ბიჭები უყურებდნენ და, ვის შეაკერიო, აინტერესებდათ (რ. ჭეიშვ.).

თორმეტი ნომერი სარბენ ბილიკზე გადაავდო, ცხვირით მიწა გაახაზია (რ. ჭეიშვ.).

ზოგჯერ დაკარგულია თემისნიშნისეული გადასმული თანხმოვანიც:

სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზით, რომელიც განმეორებით დაანიშნია დავითმა... დადგენილ იქნა... (ი. ჩად.).

ამბობდნენ, ლეჩხუმის წართმევისათვის იგი სოლომონ მეორემ მოაწამლიაო (ს. ჭილ.).

ყველა დასახელებულ შემთხვევაში, ე. ი. როცა კაუზატივის ფორმა -ავ (აგრეთვე -ევ) სუფიქსიანი ფუძისგანაა ნაწარმოები, თანამედროვე სალიტერატურო ქართულ ენაში შენარჩუნებული უნდა

იქნეს სუფიქსისეული ვ თანხმოვანი. უვინო ფორმები თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმის დარღვევად მიიჩნევა¹².

ამ წესს უნდა დაემორჩილოს ის ზმნებიც, რომლებსაც ისტორიულად არ ჰქონდათ, მაგრამ გაუჩნდათ -ავ სუფიქსი. ასეთებია: ბერტყავს, გარეკავს, თიბავს, კენკავს, კეტავს, კეცავს, ლესავს, პენტავს, უუჟავს, რეცხავს, ფეთქავს, ქექავს, წალეკავს, წეწავს, ჭეღავს, ხეხავს, ხოცავს და სხვ.¹³

რაკი ამ ზმნებს გაუჩნდათ -ავ სუფიქსი და სალიტერატურო ენის ნორმად -ავ სუფიქსიანი ფორმებია მიჩნეული, კაუზატივის ფორმები ამ ზმნათაგან ისევე უნდა იწარმოებოდეს, როგორც სხვა -ავ თემისნიშნაან ზმნათაგან. ამ ზმნების კაუზატივის ფორმებშიც, ისევე როგორც მასდარებში, უნდა იყოს სუფიქსისეული -ვ- თანხმოვანი¹⁴. თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმიდან გადახვევად მიიჩნევა აბერტყინებს, აკეტინებს, აპენტინებს, არეკინებს, არეცხინებს, ახოცინებს და მისთ. ფორმები აბერტყვინებს, აკეტვინებს, აპენტვინებს, არეკვინებს, არეცხვინებს, ახოცვინებს... ფორმების ნაცვლად შემდეგ მაგალითებში:

ბერტყ-ავ-ს: ხან ვის აბერტყინებდა, ხან — ვის! (რ. ინან.).

კეტ-ავ-ს: შემოვიხმე შინ და გადავაკეტინე კარები (აკაკ.).

იმ ოთახის კარი დიასახლისს დააკეტინეს („თბილისი“).

პენტ-ავ-ს: გავაპენტინებ ამ უცხოელს (ვუჟა).

რეკ-ავ-ს: დაურეკე ახლავე ნაჰყვების ან მე დამარეკინე (ელ. შაის.).

აქედან დავარეკინონ („ციხკარი“).

მერე მეზობელს დავარეკინე („თბილისი“).

რეცხ-ავ-ს: ...უნდა გავარეცხინო, მერე დავარკვევინო... (ს. შვალ.).

ხოც-ავ-ს: ხომ არ უნდა დაახოცინოთ ერთმანეთი (ლ. შრელ.).

აი, რამდენი დამახოცია (ს. შვალ.).

... არც ხუთი კაზაკი დაეხოცინებოდა ეგრე დედლურად ორ ვისმე (გ. თითმ.).

მაგრამ აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მაინც ასეთი ფორმების მართლწერისა და ჩვეულებრივი -ავ თემისნიშნაანი ზმნების (ბედ-

12 თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები, I, თბილისი, 1970, გვ. 16.

13 იქვე, გვ. 204-205.

14 თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები, I, თბილისი, 1970, გვ. 205; ვ. თოფურია, ქართული ენა და მართლწერის ზოგიერთი საკითხი, გვ. 85.

ავ-ს, ბექდ-ავ-ს) კაუზატიური ფორმების მართლწერის დარღვევები ერთ სიბრტყეზე ვერ განიხილება.

წესიდან გამონაკლისს წარმოადგენს ისეთი ზმნები, რომლებსაც თემისნიშნისეული ვ ბგერა არა აქვთ მასდარშიც. ესენია, ერთი მხრივ, კვებავს — კვება, წვეთავს — წვეთა... ზმნები, რომლებსაც ისტორიულადაც არ ჰქონდათ -ავ სუფიქსი, მაგრამ გაუჩნდათ აწმყოსა და მისგან ნაწარმოებ ფორმებში, მასდარი კი ისევ უვინო აქვთ. მეორე მხრივ, აქვეა შემოსატანი ზმნები, რომელთა ფუძეში სუფიქსისეული ვ ბგერის მეტათეზისია მოსალოდნელი, მაგრამ ნარნარა ბგერის წინ კიდევ ვ თანხმოვნის არსებობა სუფიქსისეული ვ-ს გამოჩენას ხელს უშლის:

გადათოვლავს,	გადათოვლა — გადათოვლინებს
დამარცვლავს,	დამარცვლა — დაამარცვლინებს
შემწიკვლავს,	შემწიკვლა — შეამწიკვლინებს
შემოსაზღვრავს,	შემოსაზღვრა — შემოსაზღვრინებს
განსაზღვრავს,	განსაზღვრა — განსაზღვრინებს
დალაზვრავს,	დალაზვრა — დალაზვრინებს
გადაყავრავს,	გადაყავრა — გადაყავრინებს
მოჩინჩხვრავს,	მოჩინჩხვრა — მოაჩინჩხვრინებს...

ასეთივეა ზმნები, რომელთა მასდარებში ბოლოკიდური ვ-ს მეზობლად თემისნიშნისეული ვ ველარ ძლებს:

- ბეგვ-ავ-ს — ბეგვ-ა
- თეთქვ-ავ-ს — თეთქვ-ა
- კაკვ-ავ-ს — კაკვ-ა
- ნასკვ-ავ-ს — ნასკვ-ა
- ნერწყვ-ავ-ს — ნერწყვ-ა
- რაგვ-ავ-ს — რაგვ-ა
- რეგვ-ავ-ს — რეგვ-ა
- რეხვ-ავ-ს — რეხვ-ა
- რეჯგვ-ავ-ს — რეჯგვ-ა
- სეტყვ-ავ-ს — სეტყვ-ა
- ფაშვ-ავ-ს — ფაშვ-ა
- ჩეჩქვ-ავ-ს — ჩეჩქვ-ა
- ცეხვ-ავ-ს — ცეხვ-ა
- ძარცვ-ავ-ს — ძარცვ-ა
- ძირკვ-ავ-ს — ძირკვ-ა
- ჯაჭვ-ავ-ს — ჯაჭვ-ა

კაუზატივის ფორმები ყველასგან -ინ სუფიქსით იწარმოება¹⁵.
 დასახელებული ზმნების კაუზატივის ფორმებში, მასდარის
 ფორმების მსგავსად, თემისნიშნისეული ვ თანხმოვანი არ ჩანს:

- ა-კვებ-ინ-ებ-ს
- ა-წვეთ-ინ-ებ-ს
- ვადა-ა-თოვლ-ინ-ებ-ს
- და-ა-ბეგვ-ინ-ებ-ს
- ა-თეთქვ-ინ-ებ-ს
- ა-კაკვ-ინ-ებ-ს
- ა-ნასკვ-ინ-ებ-ს
- ა-სეტყვ-ინ-ებ-ს
- ა-ფაშვ-ინ-ებ-ს
- ა-ჩეჩქვ-ინ-ებ-ს
- ა-ძარცვ-ინ-ებ-ს
- ა-ძირკვ-ინ-ებ-ს
- ა-ჯაჭვ-ინ-ებ-ს

მსგავს შემთხვევებში, ე. ი. როცა ზმნის მარტივ ფუძეში ვ ბგერა შედის, კაუზატიური ფორმების დაწერილობის განსასაზღვრავად გამოდგება მასდარი. თუ მასდარში ასეთ ზმნებს თემისნიშნისეული ვ აქვთ, მაშინ ის რჩება კაუზატივის ფორმებშიც. მასდარში კი მაშინაა შენარჩუნებული იგი, როცა ძირეული და სუფიქსისეული ვ ბგერები არ არიან ერთმანეთის მეზობლად. მაგალითად:

- ზვინ-ავ-ს — ზვინ-ვ-ა — აზვინ-ვ-ინ-ებ-ს
- ზვერ-ავ-ს — ზვერ-ვ-ა — აზვერ-ვ-ინ-ებ-ს
- კვანძ-ავ-ს — კვანძ-ვ-ა — აკვანძ-ვ-ინ-ებ-ს
- კვერ-ავ-ს — კვერ-ვ-ა — აკვერ-ვ-ინ-ებ-ს
- კვალ-ავ-ს — კვალ-ვ-ა — აკვალ-ვ-ინ-ებ-ს
- ტვირთ-ავ-ს — ტვირთ-ვ-ა — ატვირთ-ვ-ინ-ებ-ს
- ყვინთ-ავ-ს — ყვინთ-ვ-ა — აყვინთ-ვ-ინ-ებ-ს
- ქვით-ავ-ს — ქვით-ვ-ა — აქვით-ვ-ინ-ებ-ს...

მასდარი უჭერს მხარს ყიდის ზმნის კაუზატივის ფორმასაც. -ი თემისნიშნისანი, ფუძეუკუმწველი ზმნისაგან მოსალოდნელი იყო ა-ყიდ-ინ-ებ-ს ფორმა (როგორც გზავნ-ი-ს — ა-გზავნ-ინ-ებ-ს), გვხვდება კიდევაც ასე:

¹⁵ ამგვარ ზმნათაგან მხოლოდ ფქვ-ავ-ს და წვ-ავ-ს ზმნებისაგან იწარმოება კაუზატივის ფორმები -ევ-ინ სუფიქსით, რადგანაც მათი მარტივი ფუძე უხმოვანია.

ბადე აღარ აყიდინეს შვილებმა და რძლებმა (მ. ელიოზ.).

ახლაც დამპირდა, საფრანგეთში მანქანას გაყიდინებო (ელზ. ახვლ., თარგმ.).

მაგრამ სალიტერატურო ფორმად მიჩნეულია ა-ყიდ-ვ-ინ-ებ-ს¹⁶, რასაც მხარს უჭერს მასდარის ახლანდელი ფორმა ყიდ-ვ-ა (ძველად იყო სყიდა).

შზიტვად აღებული ფულის ნაწილით აყიდვინეს კიდევ ადგილი, აყიდვინეს სახლი... (დ. კლდ.).

... რაღაც-რაღაცეები მაყიდვინა (ს. შგალობ.).

მაპატიეთ, შვილებო, მაპატიეთ, მასწავლებლო, ჩემი წინდაუხედაობა, გამო-მასყიდვინეთ ეს დიდი დანაშაული („სახ. ვანათლ.“).

6. ცალკეა აღსანიშნავი თანამედროვე ქართულ სალიტერატურო ენაში -ავ სუფიქსიანი ისეთი ზმნების კაუზატივის ფორმათა მართლწერის შესახებ, რომელთა ფუძეში -ვ- სუფიქსი წინ გადაისმის.

თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში თითქმის ნორმა გახდა -ვ სუფიქსის გადასმა ლ, ნ, რ თანხმოვნების წინ, როცა ამ უკანასკნელთ სხვა თანხმოვანი ან თანხმოვნები უძღვიან. ამიტომ გვაქვს:

მარგვლა, მოკირწყვლა, მოთაფვლა, გასანთვლა, დაფურცვლა, დაცინცვლა, გაწკებვლა, გაჭვარტვლა. მოხიბვლა...

დანიშვნა, გამიჩვნა, გასაპვნა, გადაწიდვნა, გახიზვნა...

გაფატვრა, გაშიფვრა, გაკაწვრა, შემუსვრა, გამოლადვრა...

თანხმოვანთა თავმოყრის შემთხვევაში ნარწარა ბგერასთან მეზობლობა უწყობს ხელს ვ-ს გადასმას. ეს მოვლენა სხვადასხვა მიზეზით არის ახსნილი სპეციალურ ლიტერატურაში¹⁷. ჩვენთვის საინტერესოა მხოლოდ შედეგი, რომ დასახელებულ პოზიციაში ვ გადაისმის, რამდენადაც ღგება ასეთ ზმნათა კაუზატივის ფორმების მართლწერის საკითხი.

ლიტერატურაში აღნიშნულია ისიც, რომ სუფიქსისეული ვ წინ გადაისმის მვ კომბინაციაშიც: „ჩქამიერი თანხმოვნის მომდევ-

16 ვ. თოფური და ივ. გიგინეიშვილი, ქართული ენის ორთოგრაფიული ლექსიკონი, თბილისი, 1968, გვ. 75.

17 გ. ახვლედიანი, ზოგადი ფონეტიკის საფუძვლები, თბილისი, 1949, გვ. 358-360; გ. როგავა, ვ ბგერის მეტათეზისის საკითხისათვის ქართულში, ქუთაისის პედაგოგიური ინსტ. შრ. XVIII, 1958, გვ. 119-125; თ. უთურგაიძე, ქართული ენის მთის კილოთა კონსონანტიზმი სალიტერატურო ქართულთან მიმართებით, მეტყველების ანალიზის საკითხები, 1969, გვ. 182-183.

ნო რვ-ღვ-მვ-ნვ იცვლება ვრ-ვლ-ვმ-ვნ-დ¹⁸. მვ — ვმ გადასმა თანამედროვე სალიტერატურო ქართულისათვის არ შეიძლება ფაქტად ჩაითვალოს. ექსპერიმენტული კვლევის შედეგად მიგნებულია ასეთ შემთხვევაში მვ თანხმოვანთა ასეთი თანამიმდევრობის ბუნებრიობა¹⁹.

დღევანდელ ქართულში გვხვდება ბეჭვდა ფორმა, რომელშიც გადასმულია სუფიქსისეული ვ თანხმოვანი ძირისეული დ თანხმოვნის წინ.

მაგალითად, გაზეთ „კომუნისტის“ ერთ-ერთ ნომერში მეოთხე გვერდზე დაბეჭდილი იყო ასეთი ცნობა: „თუ განცხადების დაბეჭვდა გინდათ“ („კომ.“, № 132 — 73 წ., გვ. 4).

ეს ფორმა ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონშიცაა დადასტურებული და უმართებულო ფორმადაა მიჩნეული (ტ. 1). ქართული ენის ორთოგრაფიულ ლექსიკონშიც სათანადო ფორმებია შეტანილი: ბეჭდავს, ბეჭდვა, ბეჭდვითი, ბეჭდური...

ზემოთქმულიდან ის გამომდინარეობს, რომ თანამედროვე სალიტერატურო ქართულის ფაქტად მიიჩნევა -ავ სუფიქსისეული ვ თანხმოვნის გადასმა, როცა მას წინ ორ- ან მეტთანხმოვნიაანი კომბინაცია უძღვის ლ, ნ, რ თანხმოვნით. გადასმისათვის მნიშვნელობა არა აქვს ლ, ნ, რ-ს წინამავალ თანხმოვანს. გამონაკლისია მხოლოდ ისეთი შემთხვევა, როცა სონორს ვ ბგერა უძღვის. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში სუფიქსისეული ვ აღარ ჩანს იმის გამო, რომ მოსალოდნელი მეტათეზისის დროს ორი ვ მოხვედებოდა ერთმანეთის გვერდით, რასაც ქართული ენის ბუნება ვერ აიტანდა. ამიტომაც გადა-თოვლ-ავ-ს ზმნისაგან გვაქვს მასდარი გადა-თოვლ-ა და კაუზატივის ფორმა გადა-ა-თოვლ-ინ-ებ-ს. ასეთივე ვითარებაა შემდეგ ზმნებშიც: მარცვლ-ავ-ს, შემწიკვლ-ავ-ს ... საზღვრ-ავ-ს, ლახვრ-ავ-ს, ყავრ-ავ-ს, ჩინჩხვრ-ავ-ს...

18 გ. ახვლედიანის დასახელებული წიგნის 360-ე გვერდზე ამ დასკვნას უძღვის მაგალითები: გართვმა < გართმვა < გართმავს; დახაშვმა < დახაშვა — დახაშული; ბაკვმა < ბაკმვა, ბაკმული; ნაღვმა < ნაღმვა < ნაღმავს (გვ. 359).

19 ზ. ჯაფარიძე, თანხმოვანთა განაწილების ერთი წესი თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში, კრებული „მეტყველების ანალიზის, სინთეზისა და სტატისტიკის საკითხები“, 1967 წ., გვ. 146-148; თ. უთურგაიძე, ქართული ენის მთის კილოთა კონსონანტიზმი სალიტერატურო ქართულთან მიმართებით, კრებული „მეტყველების ანალიზის საკითხები“, 1969 წ., გვ. 182-184; მისივე, ქართული ენის თანხმოვანთა პარადიგმატული ანალიზი, „მეტყველების ანალიზის საკითხები“, IV, 1973 წ., გვ. 89-114.

ამგვარად გვექნება ასეთი ფორმები:

დაგესლავს — დააგესვლინებს, დააგესვლინა
მოთაფლავს — მოათაფვლინებს, მოათაფვლინა
ჩამოაკლავს — ჩამოაკაკვლინებს, ჩამოაკაკვლინა
გადმოკარკლავს — გადმოაკარკვლინებს, გადმოაკარკვლინა
მოკირწყლავს — მოაკირწყვლინებს, მოაკირწყვლინა
მონათლავს — მონათვლინებს, მონათვლინა
დაორთქლავს — დააორთქვლინებს, დააორთქვლინა
არეკლავს — აარეკვლინებს, აარეკვლინა
გასანთლავს — გაასანთვლინებს, გაასანთვლინა
გადასანსლავს — გადაასანსვლინებს, გადაასანსვლინა
შეტურტლავს — შეატურტვლინებს, შეატურტვლინა
შემოფარგლავს — შემოაფარგვლინებს, შემოაფარგვლინა
დაფურცლავს — დააფურცვლინებს, დააფურცვლინა
გამოსცინცლავს — გამოაცინცვლინებს, გამოაცინცვლინა
მოწამლავს — მოაწამვლინებს, მოაწამვლინა
დაწინწყლავს — დააწინწყვლინებს, დააწინწყვლინა
გაწყებლავს — გააწყებვლინებს, გააწყებვლინა
გაშანშლავს — გააშანშვლინებს, გააშანშვლინა
მოხიბლავს — მოახიბვლინებს, მოახიბვლინა...
გამიჯნავს — გაამიჯვნივს, გაამიჯვნივს
ღანიშნავს — დაანიშვნივს, დაანიშვნივს
აღნიშნავს — აღანიშვნივს, აღანიშვნივს
გასაპნავს — გაასაპვნივს, გაასაპვნივს
გამოშიგნავს — გამოაშიგვნივს, გამოაშიგვნივს
გადაწიღნავს — გადააწიღვნივს, გადააწიღვნივს
გახიზნავს — გაახიზვნივს, გაახიზვნივს
აჯაგნავს — ააჯაგვნივს, ააჯაგვნივს...
გაბაწრავს — გააბაწვრინებს, გააბაწვრინა
ამოკაწრავს — ამოაკაწვრინებს, ამოაკაწვრინა
შემუსრავს — შეამუსვრინებს, შეამუსვრინა
ღანომრავს — დაანომვრინებს, დაანომვრინა
შეპუღრავს — შეაპუღვრინებს, შეაპუღვრინა
გასახრავს — გაასახვრინებს, გაასახვრინა
შესუღრავს — შეასუღვრინებს, შეასუღვრინა
გადატიხრავს — გადაატიხვრინებს, გადაატიხვრინა
გაფილტრავს — გააფილტვრინებს, გააფილტვრინა
შემოფიცრავს — შემოაფიცვრინებს, შემოაფიცვრინა

დაქოჩრავს — დააქოჩვინებს, დააქოჩვრინა
გამოლადრავს — გამოლადვრინებს, გამოლადვრინა
დაშაქრავს — დააშაქვრინებს, დააშაქვრინა
გაშიფრავს — გააშიფვრინებს, გააშიფვრინა
დაჩაგრავს — დააჩაგვრინებს, დააჩაგვრინა...

ასეთი ფორმები სრულად ორთოგრაფიულ ლექსიკონშია აღნუს-
ხული. იქვეა წარმოდგენილი აკაზმვინებს, ავეგმვინებს, ანაღმვინებს,
აღაგმვინებს... ტიპის ფორმებიც, რომლებშიც სუფიქსისეული ვ ბგე-
რის მეტათეზისი არ ხდება.

7. ცალკე საკითხად შეიძლება გამოიყოს კაუზატივის პარალე-
ლურ ფორმათა არსებობა სალიტერატურო ქართულში. მაგალითად,
ამგვარებისა:

ყლაპ-ავ ფუძისაგან კაუზატივის პარალელური ფორმებია
აყლაპ-ებ-ს და ა-ყლაპ-ვ-ინ-ებ-ს. ასევე:

სუნთქ-ავ-ს — ა-სუნთქ-ებ-ს და ა-სუნთქ-ვ-ინ-ებ-ს

ყვინთ-ავ-ს — ა-ყვინთ-ებ-ს და ა-ყვინთ-ვ-ინ-ებ-ს

წა-ი-კითხ-ავ-ს — წა-ა-კითხ-ებ-ს და წა-ა-კითხ-ვ-ინ-ებ-ს

პარალელურ ფორმათაგან აყლაპვინებს, ასუნთქვინებს, აყვინ-
თვინებს... ფორმებია ნორმად მიჩნეული, ხოლო აკითხებს — აკითხ-
ვინებს ფორმებს შორის სემანტიკური სხვაობაა და ისინი განსხვავე-
ბულ სიტუაციებში გამოიყენება: აკითხებს (წერილს, წიგნს), მაგრამ
აკითხვინებს (რადაცას ვილაცასთვის. აკითხვინა — შეკითხვა მიაცე-
მინა). ამიტომ ისეთი მაგალითები, როგორიცაა „აკითხვინებდა ფსალ-
მუნს“, „უამნს აკითხვინებდა“, გაზეთს აკითხვინებდა... ფორმათა აღ-
რევად უნდა ჩაითვალოს. ამ შემთხვევაში უნდა იყოს: აკითხებდა
ფსალმუნს, უამნს, გაზეთს.